

Zpráva z konference ECER 2011 v Berlíně

Ve dnech 12.–16. září 2011 se na půdě Freie Universität Berlin konala mezinárodní konference ECER (*European Conference on Educational Research – Evropská konference pedagogického výzkumu*) organizovaná Evropskou asociací pedagogického výzkumu EERA (European Educational Research Association). Konference byla již tradičně rozdělena na prekonferenci pro doktorky a začínající výzkumníky, která proběhla ve dnech 12.–13. září, a hlavní konferenci uskutečněnou ve dnech 13.–16. září. Zastřešujícím tématem konference byla „Urbánní edukace“ (*Urban Education*). Jedná se o téma nosné a vhodně zvolené z důvodu jeho aktuálnosti, multidisciplinárnosti a mezinárodní relevance, zahrnující řadu výzev a podnětů k výzkumu i diskuzi. Město bylo v této souvislosti chápáno z hlediska své sociální, ekonomické a kulturní rozmanitosti, ale i nových výzev pro politiku, společnost, každodenní život a vzdělávání. Vzdělávání ve městech poskytuje řada institucí a organizací na všech úrovních formálního i neformálního vzdělávání, a to od mateřských škol až po univerzity. Organizátoři konference zvolili pro místo konání konference Berlín, jakožto multikulturní, moderní a zároveň historické velkoměsto v centru Evropy, které představuje ukázkový příklad takového spektra vzdělávacích institucí. Konference tak přilákala 2 500 účastníků z celého světa.

V rámci hlavní konference zazněly tři plenární referáty. Prof. Saskia Sassen z Columbia University v USA se věnovala ve svém příspěvku *The City: Its Return as a Lens into Larger Economic and Technological Histories* aktuálním problémům a výzvám měst týkající se např. globalizace, rozšiřování nových informačních technologií, migrace, sociokulturní rozmanitosti, nezaměstnanosti apod. Prof. Jaap Dronkers z Maastricht University v Nizozemí vystoupil s příspěvkem zabývajícím se výsledky 15-tiletých žáků z imigrantských rodin na různých typech škol (*Why Immigrant Students are Better off in Certain Types of Educational Systems of Schools than in Others?*). V rámci výzkumného šetření sledoval vztah mezi učitelskými výsledky žáků a vzdělávacími systémy, typem školy, původem rodičů či zemí, ze které žáci pocházejí. Zajímavé bylo např. zjištění, že studenti odborných škol mají horší výsledky v čtenářské gramotnosti ve srovnání se studenty škol všeobecného zaměření, a to bez ohledu na jejich sociální či kulturní původ. Prof. Elisabet Öhm z University of Gothenburg ve Švédsku se zabývala ve svém referátu vzděláváním mladých lidí pocházejících z různých sociálních a kulturních prostředí ve Švédsku (*Urban Education and Segregation: Responses from Young People*). Prezentovala výpovědi studentů, kteří se vyjadřovali např. k problematice rasismu či

segregace studentů, a otevřela tak otázku, zda by měly školy podporovat studenty v diskuzi o jejich vlastní situaci a studijních potřebách.

Příspěvky hlavní konference byly rozděleny do 27 sekcí, které pokrývaly např. tyto tématické okruhy: inovace kurikula, inkluzivní vzdělávání, evaluace a testování, výzkum vzdělávání učitelů, filozofie vzdělávání, etnografie či ohrožení dětí a mladistvých v souvislosti s urbánní edukací. Konkrétněji se konferenční příspěvky zabývaly mj. problematikou vývoje venkovských a městských škol, jejich rozdílů i úskalí a reflektovaly též aktuální problémy a trendy urbánní edukace zmíněné v plenárních referátech. Mezi často frekventovaná témata patřila problematika vzdělávání imigrantů a národnostních menšin, interkulturní a mezilidská komunikace, studijní výsledky a srovnávací testování žáků či nová média ve výuce. Za chvályhodnou považujeme nemalou účast z řad výzkumníků z České republiky.

Konference přinesla podněty k výzkumu z perspektiv různých oborů (pedagogika, psychologie, sociologie, etnografie ad.), v jejím průběhu byla diskutována některá mimořádně závažná celospolečenská témata, jako je migrace a s ní související sociální, kulturní a jazyková diverzita. Problematika urbánní edukace otevírá řadu výzev spojených zejména se změnami ve struktuře škol, kurikula či sociálního zázemí studentů. Ukazuje se například, že městské školy vzdělávají nejvyšší počet studentů s fyzickým, emocionálním či mentálním postižením, musí čelit zhoršujícím se výsledkům standardizovaného testování a nespokojenosti učitelů. To je jen zlomek námětů k zamyšlení, které vplynuly z diskusí v konferenčních kuloárech. Poselství konference spatřujeme především ve snaze o hlubší pochopení současných potřeb, hrozeb a problémů společnosti, ale i ve snaze o konfrontaci s nimi.

V roce 2012 bude ve dnech 17.–21. září hostit konferenci ECER univerzita ve španělském Cádiz. Ústředním tématem bude „Potřeba pedagogického výzkumu v boji za svobodu, vzdělání a rozvoj pro všechny“ (The Need for Educational Research to Champion Freedom, Education and Development for All). Konference se bude zabývat rolí pedagogického výzkumu jako prostředku k posílení svobody, podpory vzdělávání a všeobecného rozvoje občanů po celém světě. Další informace jsou k dispozici na <http://www.eera.de/ecer2012/>.

Karolína Pešková, Jana Stejskalíková

Konference Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentů doktorských studijních programů IX.

Dne 1. 12. 2011 proběhla v Olomouci mezinárodní studentská konference *Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentů doktorských studijních programů IX.*, která se konala v prostorách Pedagogické fakulty Univerzity Palackého, v budově, jež byla v posledních měsících podrobena modernizaci. Následující text pojednává o této konferenci a o doprovodném metodologickém semináři.

Vlastní konferenci předcházela metodologický seminář pro 92 přihlášených zájemců konaný v aule Pedagogické fakulty den před konáním konference. Mgr. et Mgr. Jan Mareš, Ph.D. působící na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně na něm provedl účastníky cestou *Od výzkumné otázky k otázkám pro respondenty* a v této souvislosti poukázal na chyby, kterých se studenti ve svých výzkumných pracích mohou dopouštět. V rámci semináře byl vyhrazen prostor pro společnou diskuzi. Seminář nepodnítl studenty k reflexi jejich výzkumných záměrů pouze v době jeho vlastní realizace, ale i následující den v průběhu konání konference se v prezentacích i diskuzích studentů objevovaly odkazy na otázky probírané na metodologickém semináři.

Studentská konference pořádaná na půdě Pedagogické fakulty v Olomouci má dnes již tradici. Už devátým rokem se na ní pravidelně setkávají zástupci z řad studentů doktorských programů z celé České, ale i Slovenské republiky, kteří mají tak možnost prezentovat zde své plánované i již realizované výzkumné záměry. Tím mohou začínající odborníci v oboru nejen představit dílčí výsledky výzkumů, ale také získat potřebnou zpětnou vazbu a další podněty pro uchopení zkoumané problematiky. Tomuto cíli byl podřízen program konference i již zmíněný doprovodný metodologický seminář.

Konference probíhala jak ve formě jednání v plénu, tak v podobě příspěvků v sedmi souběžných sekcích, přičemž do programu byly zahrnuty referáty tuzemských i zahraničních odborníků. Jednání odborníků v plénu odstartovalo vystoupením prof. PhDr. Aleny Plhákové, Csc. s příspěvkem *Vliv cirkadiánního typu na školní prospěch: možnosti výzkumu*. Svůj příspěvek uvedla specifiky výzkumu v humanitních oborech, možnostmi volby metodologického rámce výzkumu a zamyšlením nad volbou kvantitativního a kvalitativního výzkumu i možnostmi jejich propojení v podobě smíšeného designu. Důraz

v jejím příspěvku byl věnován cirkadiánním typům ve vztahu ke školnímu prospěchu. Účastníkům konference přiblížila dosavadní stav poznání v dané problematice a představila dotazník chronotypů (CCTQ) mapující cyklus spánku a bdění u dětí, jehož průběh je těsně spjat s koncentrací pozornosti, vybavováním z dlouhodobé paměti a dalšími psychickými procesy důležitými při školní práci. Poté doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D. představil svůj příspěvek *Historicko-pedagogický výzkum a metoda diskursivní analýzy – metodologické možnosti a úskalí*, a účastníkům tak ukázal, jak „ne-číst“ dějiny, a také představil diskurs a metodu diskursivní analýzy. Svůj příspěvek zakončil zamyšlením nad tím, proč jsou některé obsahy dějin rozvíjeny a jiné naopak zamlčovány a potlačovány.

Odpolední blok jednání v plénu byl zastoupen zahraničními odborníky. Dr. Esther Berner působí v Institutu pro vědy o výchově na Filosofické fakultě Univerzity Curych, která se zabývá dějinami vzdělávání a počátky systematického školního vzdělávání ve švýcarské konfederaci hovořila v německém jazyce na téma *Kontextanalyse in der historischen Bildungsforschung (Kontextová analýza v dějinách výzkumu vzdělávání)*, přičemž byl celý příspěvek konsekutivně překládán následujícím přednášejícím PaedDr. Milanem Kubiatickem, Ph.D. ze Slovenské republiky, který působí na Institutu výzkumu školního vzdělávání Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Ten se také zhostil i moderování jedné ze sekcí. Ve svém příspěvku s názvem *Experiment ako jedna z metod v pedagogickom výskume* přiblížil problematiku realizace experimentu v pedagogicky orientovaných studiích. Experiment je jediná z výzkumných metod, jež umí dokázat kauzální důsledky, na rozdíl od jiných výzkumných metod, které dokazují jen vzájemné vztahy jevů, ale nemohou potvrdit jejich kauzalitu. Téma možností využití experimentu v rámci pedagogického výzkumu bylo na konferenci celkově hojně reflektováno a u účastníků tato problematika vyvolávala podnětné diskuze.

Po bloku jednání odborníků v plénu pokračovalo paralelní jednání v sekcích, které byly zaměřeny na následující tematické oblasti oboru pedagogika:

- výchova v historických souvislostech a v kontextu současného kurikula
- aktuální trendy obecné a oborových didaktik
- výzvy pro přípravu a výkon učitelské profese
- osobnost žáka v současné škole
- psychologické a speciálně pedagogické aspekty edukace

- rozvoj čtenářské gramotnosti a další aspekty pre-primárního a primárního vzdělávání
- vzdělávání dospělých a proměny školního vzdělávání v přírodních a technických předmětech

Každé sekci předsedali odborní garanti určení dle tematického zaměření jednotlivých příspěvků. V sekcích byly prezentovány dílčí výsledky výzkumů či zamýšlené výzkumné záměry studentů doktorských studijních programů oboru pedagogika. Obsahy jednotlivých příspěvků se přitom odvíjely i od toho, jak dlouho se již jednotliví mladí výzkumníci svým tématům věnují. Posluchačům tak byly předneseny příspěvky vyznačující se tematickou i obsahovou pestrostí, přičemž jsme na konferenci mohli sami vidět, jak je výzkumné pole v oboru Pedagogika široké. Velkým přínosem tohoto dvoudenního setkání byla možnost společně objevovat a diskutovat nad výzkumnými záměry jednotlivých disertačních prací. Studenti přitom v rámci společné diskuze mohli nejednou pozorovat, do jaké míry navzájem blízká témata či přístupy hodlají někteří z kolegů ve výzkumu použít, anebo dokonce již používají. Otevřené diskuze nad problematikou potom vedly ke vzniku možné budoucí spolupráce jednotlivých studentů v rámci zaměření svých výzkumných plánů.

Letošní ročník konference navštívilo celkem 170 účastníků, přičemž 115 z nich vystoupilo aktivně, což svědčí o velkém zájmu o daný obor. Konference byla ukončena ve večerních hodinách v aule Pedagogické fakulty zhodnocením sekcí a průběhu celého dne a také pozváním na příští, již jubilejní X. ročník. Zájemci o uveřejnění svého příspěvku ve sborníku z konference mohli patřičný textový dokument zaslat organizátorům akce, aby mohl být zařazen do recenzního řízení. Práce k IX. ročníku konference tedy stále pokračuje formou anonymního recenzního řízení, kterým musí být podrobeny všechny ze zaslanych příspěvků. Hotový sborník bude následně k dispozici v průběhu letních měsíců roku 2012. Bližší informace o proběhlé konferenci lze najít na serveru www.pedagogikadsp.cz.

Celou konferenci zabezpečoval organizační tým pod vedením Mgr. Jany Polákové Vašátkové, Ph.D. a Mgr. Evy Kaněčkové, za což jeho členům patří poděkování všech účastníků.

Pavla Nádvorníková, Kamila Banátová

Nový obor Etická výchova na Univerzitě Hradec Králové

V následujícím akademickém roce, respektive v říjnu 2012, bude zahájena výuka nového oboru Etická výchova na Univerzitě v Hradci Králové (UHK). Její akreditaci předcházelo dlouhodobé úsilí několika členů Kabinetu etické výchovy, který byl založen z iniciativy pracovníků katedry pedagogiky a psychologie a v návaznosti na Projekt podpory etického vzdělávání Královéhradeckého kraje.

Návrh na zřízení Kabinetu etické výchovy při Katedře pedagogiky a psychologie PdF UHK byl schválen rozhodnutím Akademického senátu PdF UHK ze dne 11. 2. 2004 a s účinností od 1. března 2004 byla zahájena jeho činnost.

Úkolem Kabinetu etické výchovy do současné doby bylo především informovat, monitorovat, podporovat a aktivně přispívat ke zvýšení úrovně etické výchovy nejen královéhradeckého regionu. Kabinet etické výchovy je ve spolupráci s Etickým fórem ČR od roku 2008 garantem kurzů Etické výchovy v celé České republice. Členové kabinetu připravili ve spolupráci s referentkami katedry podklady k akreditaci oboru Etická výchova.

V současné době budou členové Kabinetu etické výchovy, kteří jsou vesměs členy katedry pedagogiky a psychologie, ve spolupráci s dalšími zainteresovanými katedrami zajišťovat výuku jednotlivých předmětů nového oboru na UHK. Členové Kabinetu etické výchovy jsou ve velkém počtu zastoupeni v České pedagogické společnosti, která podporuje zkvalitnění morálního chování ve školách například začleněním předmětu Etická výchova.

Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové je první vysokou školou nabízející ucelené akreditované vzdělání pro učitele předmětu Etická výchova. Nový obor je koncipován jako prezenční dvouoborové studium určené pro uchazeče s úplným středoškolským vzděláním ukončeným maturitní zkouškou.

Vedle zmíněného prezenčního bakalářského studia zahajuje PdF UHK v akademickém roce 2012–2013 rozšiřující studium oboru Etická výchova v rámci celoživotního vzdělávání pro pedagogy z praxe (tzv. třetí obor). Jedná se o dvouleté studium, které je rovněž akreditované MŠMT a je vlastně prozatím jedinou příležitostí získat plnohodnotnou kvalifikaci pro výuku předmětu Etická výchova.

Paralelně s uvedenou nabídkou budou i nadále na UHK probíhat kurzy etické výchovy akreditované ve spolupráci s Etickým fórem České republiky.

Náplň činnosti Kabinetu etické výchovy (KEV) a jeho funkce:

- *Funkce informativní* – úkolem KEV je nabízet informační servis pedagogické i nepedagogické veřejnosti zejména v Královéhradeckém kraji (KHK) o akcích spojených s etickou výchovou i o dalších aktivitách směřovaných do etické oblasti.
- *Funkce monitorovací* – dalším úkolem je monitorovat stav etického vzdělávání na základních a středních školách v KHK a napomoci vytvářet kvalitní a v praxi osvědčené dílčí i komplexní projekty etického vzdělávání v jakékoliv podobě (celoškolské preventivní projekty, uplatnění prvků etické výchovy v programech škol apod.).
- *Funkce osvětová* – KEV ve spolupráci s Katedrou pedagogiky a psychologie UHK a s participací hradecké pobočky České pedagogické společnosti obsahově i organizačně zajišťuje akce související s etickou problematikou. Mezi větší akce patří pořádání konferencí s etickou tematikou, diskusní semináře a pracovní setkávání s cílem propagovat etickou výchovu. KEV dále organizuje a lektorsky zajišťuje přednášky a semináře pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost královéhradeckého kraje dle zájmu a potřeby. Tematicky je pozornost zaměřena především do oblasti metodické (metodika prevence sociálně patologických jevů, metodika rozvoje charakteru žáků apod.). Doc. Vacek a dr. Švarcová lektorsky zajišťují kurzy etické výchovy pro učitele královéhradeckého kraje, které jsou organizovány ve spolupráci s Etickým fórem ČR. Byly vydány metodické materiály, které přispívají ke zkvalitnění úrovně etického vzdělávání.
- *Funkce organizačně – technická* – členové KEV se organizačně, metodicky a realizačně podílejí na zajištění výuky většiny předmětů oboru Etická výchova a průběhu dvouletého kurzu etické výchovy pro učitele, který je kurzem EF ČR (akreditace MŠMT). KEV organizačně zajišťuje všechny výše avizované akce a aktivně spolupracuje s Českou pedagogickou společností.

Více informací naleznete na webových stránkách Univerzity Hradec Králové (www.uhk.cz).

Eva Švarcová